

Učiteljski

TOVARIS.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi poli, in veljá za celo leto 2 gold. 50 kr., za pol leta 1 gold. 30 kr. Spise in dopise prejema vredništvo, naročnino, oznanila pa prejema in oskerbuje razpošiljanje založništvo.

List 20.

V Ljubljani 15. oktobra 1873.

Tečaj XIII.

O nagibih npravnega življenja.

Kazen ima namen, otroka pripeljati tje, da storjeno napako spozna, ter jo studi. To je veliko, prav veliko, pa ni še vse. Naš cilj mora biti ta, voditi gojenca tako, da se navzame takih mislih in čutil, ki mu bodo moč dajale in ga vodile v bogoljubno djanje. Kateri so pa primočki v to, in kakošni so? Otroku povemo, da dobro djanje ima dobre nasledke, hudo pa hude. Ali pa otrok pri svojih delih sploh misli na nasledke, ali si vselej živo pred oči stavi, kaj ga čaka za njegovo djanje? Prav iz tega pa izhaja dolžnost, da obračamo otrokov pogled tje, kamor se navadno otrok ne ozira, v prihodnjost; kajti bistveni del človeškega izobraženja je prav ta, da gledamo v prihodnjost.

Prašajmo pa vendar sami sebe, ali se pri svojem djanji in nehanji oziramo vselej v prihodnjost? Da bi pač tako bilo! A vendar smo se od mladosti učili, da za dobrim pride dobro, za hudim pa hudo; gotovo smo že to sami tudi skusili, pa hudo nas le prehiti in včasih pozabimo vseh svojih dobrih sklepov.

Tako premissljevanje samega sebe nas pa uči, da spoznanje dobrega in hudega nima že vselej toliko moči do človeka, da bi ga varovalo hudega, in napeljevalo k dobremu.

A nikakor pa nimamo tako opominovanje za odveč, marveč moramo pri poduku vselej tako ravnati, da si otroci zapemnijo: za dobrim pride dobro, za hudim pa hudo, in dokler še otrok nima dosti razuma, ga tudi drugače podučevati skor ni mogoče. Kaj bomo rekli n. pr. otroku, kateri si z nožem igra?

Ako pa ta nagib ni vselej dovolj močan, iščimo drugega. Ljubezen pravijo nekateri je ta močen nagib, ki podeli človeku moč in stanovitnost v krepostna djanja. Ljubezen je močna kakor smert. Zato skušajo nekateri gojitelji pred vsem, da si pridobe ljubezen, serca svojih gojencev, — naj velja kar hoče. Toda nevarno je, iskati si ljubezen po vsaki ceni, taka ljubezen se zverže v zaničevanje in gerdo nehvaležnost. — Recimo pa, da si je gojitelj pridobil ljubezen na pošteni način, ker ima izverstne lastnosti na duši in na telesu. Kateri pa je nasledek take priserčne notranje zveze med gojiteljem in gojencem? Skoraj da je čudodelen. Otroci na besedo ubogajo tega, katerega ljubijo, vse store, kar vidijo, da mu je ljubo, pa le toliko časa, dokler imajo tega pred sabo, ki ga ljubijo, ko pa neha ta vez, takrat bo dostikrat komaj poznati gojence, tako se bodo spreminili. To se vidi marsikje pri učiteljih in učencih. So namreč taki učitelji, kateri si prav posebno znajo pridobiti ljubezen učencev, učenci so pridni in ubogljivi, dokler imajo ljubljene učitelja pred sabo; a naj stopi drugi v šolo, prejšnjih otrok ne bo poznati. Kje je tukaj dokaz pravega npravnega življenja; vsa taka krepost je le odvisna od časov in okoliščin.

Upamo pa vendar, da nihče ne bo mislil, da ne spoznamo moč in vrednost ljubezni pri odgoji, samo povedati smo hoteli, da ljubezen, katera veže gojenca na gojiteljevo osebo sama na sebi, brez drugih nagibov ni dovolj močna in terdna, varovati gojenca hudega in ohraniti ga na stezi pravice in npravnega življenja.

Kateri nagib je pa vendar dosti močen, človekovo voljo vztrajno v dobro napeljati, in jo ubraniti hudega.

Častizelnost je po mislih nekaterih tisti močen nagib. Dostikrat se zgodi, da ljudje pridobiti si slavno ime, dopernašajo djanja čudovita in skoraj nemogoča, tedaj skušajo nekateri gojitelji prav ta nagib izbuditi, in tako napeljati gojenca, da iz vse duše in vse svoje moči hrepeni po tem vzoru, — po slavi in časti. Navadno pravimo otroku: Sramuj se, kdo bo storil kaj takega? ali ga pa spodbujamo rekoči: Glej, kako dela ta ali uni, saj ne boš pripustil, da bi te prekosil, ali ga pa svarimo, ko mu pravimo: kaj bode ta ali uni rekel, ko to zve od tebe! V šoli pa imamo celo versto takih pripomočkov. Otroke vverstimo po zasluženji, pridne zapisujemo v posebne bukve, odličnim dajemo darila i. dr.

Resnično je, da se s tim zbuja delavnost in marljivost. Otroci, kateri se tako dadó voditi, so dostikrat nenavadno pridni in delavni; vsakteri tudi spozna, da pri čutnih bitjih, kakoršni smo sploh ljudje, prav posebno pa še otroci, morajo biti tudi čutni nagibi, saj se tudi najvišji gojitelj človeškega rodu takih pripomočkov poslužuje, a vprašati se pa vendar moramo, ali ta nagib že zadostuje, človeka priganjati v

vseh okolščinah v zvesto spolnovanje božjih zapoved, tedaj tudi v nravno življenje? Zelo dvomimo! Ali je zemsko življenje res tako, da spozna in obdaruje pridnost in delavnost? Kaj pa potlej, ako človek za nesamopridno delavnost ne žanje drugega, nego nehvaležnost in zasmehovanje? Ali ne bodo človeku tako odgojenemu že tačas moči opešale, ko bode dvomljivo, bo li prihajalo njemu korist ali kvar iz pridnosti in delavnosti? Ako ta nagib prepogosto in enostransko rabimo, — govorimo le od zle rabe, — jasno je kot beli dan, da izrejamo le ljudi, ki bodo pri vsaki priliki prašali, pa kaj dobim za to, če tako in tako ravnam?! Požertovalno delavnost bodo poznali le po imenu, smešni jim bodo tisti, ki ravnajo iz nesebičnosti. — A povdarjamo še enkrat, mi govorimo le o zli rabi, in takih nagibov se mora gojitelj pri odgoji ravno tako posluževati, kakor zdravnik strupov; za posamezne primerljeje so izverstni, in navaden pregovor že pravi: Gorje človeku, kateri sram zgubi. — Le varno in v pravi meri se poslužujmo tega pripomočka, ker sicer zamori naj blažja dušna čutila: ljubezen in prizanesljivost, in zbudi naj hujše strasti: sovraštvo, zavid, jezo in maševanje. Gojitelj pa naj nikar ne pripisuje djanju, ki izvira iz slavohlepnosti, kako posebno ceno in vrednost, in naj nikar ne misli, da bode ta nagib že dovolj močen, človekovo nravno življenje stanovitno vravnovati. Kaj že pravi pregovor, od ošabnega?

Bodimo resnični, ter odgovorimo sami sebi na to vprašanje, ali pozna svet vzlasti naš vek drugačne nagibe od ravnokar naštetih pri izreji mladine v nravno življenje? Ali se bomo pa potem čudili, da je tako na svetu? Je li djanje pošteno ali nepošteno, kdo praša po tem, da le kaj hasne! Vse se uklanja le srečnemu, mogočnemu, vse ga hvali, in v zvezde kuje; po sredstvih, po katerih je ulovil to srečo, kdo bo tako naiven ali smešen, da bo prašal?! Zadovoljni smo, ako ulovimo le senco dobrega in krepostnega življenja, dalje po navadi že ne gremo. Saj je že to zadosti, da je človek čislán in spoštovan pred ljudmi, a pred očmi tega, kateri preskuša človeška serca, smo komaj začetniki na potu nravnega življenja.

V drugih vednostih tirjamo temeljito znanje in grajamo poveršnost, začnimo tudi enkrat svoje gojence vaditi, da ne bodo le na videz dobri in njih življenje brez graje, da ne bodo zadovoljni le s senco resnice, marveč učimo jih, da si bodo prizadevali za resnico in krepost v vsi njeni lepoti in krasoti.

Kateri pa je tisti nagib, kakošno sredstvo je dovolj močno in stanovitno, da napeljuje človeka v nravno življenje in ga ohrani na poti pravice in resnice. Ta nagib je v kerščanski veri, in „vera“ to je močno sredstvo. „Pravičen moj iz vere živi“.